

Landsnet hf
Gylfaflöt 9
112 Reykjavík

2502004 SÓÁ

Umsögn Skorradalshrepps

Verkefnis- og matslýsing fyrir vinnslu Kerfisáætlunar Landsnets 2025-2034

Á 187. fundi skipulags- og byggingarnefndar þann 11. febrúar 2025 var tekin fyrir verkefnis- og matslýsing fyrir vinnslu Kerfisáætlunar Landsnets 2025-2034. Skipulagsfulltrúa er falið að rýna verkefnis- og matslýsingu Kerfisáætlunar Landsnets 2025-2034 miðað við eldri umsögn sveitarfélagsins og vinna umsögn í samráði við nefndina.

Í upphafi er gerð athugasemd við að í kafla 2.1. sé betur gert grein fyrir eignarhaldi Landsnets, þar er aðeins staðhæft að Landsnet sé „þjónustufyrirtæki í eigu þjóðarinnar“ Rétt er að ríkissjóður á eins og staðan er meirihluta í fyrirtækinu. Hins vegar verður ekki annað séð af lögum um stofnun Landsnets en að ríkissjóði sé heimilt að selja allt hlutfé sitt í Landsneti. Nær lagi er því að segja að Landsnet sé einkafyrirtæki sem eins og er, er í meirihluta eigu ríkisins. Nauðsynlegt er að allar áætlanir taki mið af því að Landsnet er einkafyrirtæki, hf., og rekið sem slíkt og komi fram og leggir fram sínar áætlanir í samræmi við það.

Í kafla 5.3 er fjallað um umhverfisþætti. Þar upplýsir Landsnet að í samræmi við reynslu af umhverfisáhrifum flutningskerfis og áherslur í umhverfismati síðust kerfisáætlunar hafa helstu umhverfisþættir verið skilgreindir. Sveitarfélagið hefur kynnt sér framlagða umhverfisþætti og furðar sig á að ekki skuli vera lögð meiri áhersla á umhverfisþátt er snýr að samfélagi, þ.e. íbúum þessa lands. Mætti nefna **matsspurningar eins og hvort sjónræn áhrif af flutningskerfi raforku geti haft áhrif á lífsgæði íbúa gagnvart útivist, umhverfi heimilis þeirra og heilsu**. Einnig skal bent á að samkvæmt Umhverfisskýrslu Kerfisáætlunar 2032-2032 virðist það hafa verið mikilvægara að vera sjaldgæfur fugl á ákveðnu búsvæði en manneskja með búsetu á ákveðnum stað. Búseta fólks er máttarstólpi hvers samfélags. Ef ekki væri búseta að þá væri ekki sveitarfélag. Því er þetta mikilvægasti umhverfisþátturinn sem þarf að meta og sem á að hafa áhrif á endanlega ákvörðun um legu flutningskerfis raforku. Mikilvægt er að **lögð sé fram matsspurning undir umhverfisþætti samfélags um hvort að flutningskerfi raforku sé í nálægð við heimili fólks og hvort líkur séu á að það hafi áhrif á fjárhag, heilsu og hamingju fólks**. Það er einnig ámælisvert að umhverfisskýrsla kerfisáætlunar tekur ekki á magnáhrifum, eins og til að mynda nálægðar við spennivirki en þar er yfirleitt meira álag þverunnar raflína sem koma úr ólíkum áttum, þ.e. þær hafa ekki sömu stefnu. Við það verða umhverfisáhrifin meiri, þetta þarf að meta sérstaklega og mikilvægt að **sett sé fram matsspurning undir umhverfisþætti samfélags um hvort að það séu líkur á að umhverfi spennustöðva/tengipunkta flutningskerfis raforku séu yfir hlaðin háspennulínum og hver séu þolmörkin, er til að mynda möguleiki á mótvægisáðgerðum og í hverju eru þær fölgjar**. Sveitarfélagið telur það ámælisvert að ekki er lagt til að fjallað verði um í umhverfismati Kerfisáætlunar raunhæfni valkosta gagnvart því hvort að náist samkomulag við landeigendur og landbætur kostnaðarmetnar. Samkvæmt raforkulögum nr. 65/2003 ber skv. 2. lið 1. gr. laganna að stuðla að skilvirkni og hagkvæmni í flutningi og dreifingu raforku. Það að greiða landbætur þarf að meta á sama hátt og annan kostnað við uppbyggingu flutningskerfisins. Tími kostar einnig peninga, þ.e.a.s. að tafir á uppbyggingu vegna þess að ekki næst samkomulag við landeigendur þarf einnig að kostnaðarmeta. Ef þessi þáttur er tekinn inn í umhverfismatið getur það leitt af sér að ódýrasti valkosturinn verði að Landsnet fari eins og hægt er yfir land ríkisins við uppbyggingu

flutningskerfis raforku. Enn fremur takmarkast nýting landeiganda við uppbyggingar flutningskerfis raforku, gagnvart uppbyggingu landbúnaðarbygginga, frístunda- og/eða íbúðabygðar. Sveitarfélagið vill í því samhengi áréttta það sem fram kemur í stefnu aðalskipulagsins sveitarfélagsins að semja skuli við landeigendur um helgunarsvæði nýrra rafveitna en einnig skal stefnt að samningum um eldri línur. Það er mikilvægt að uppbygging flutningskerfis raforku skili tekjum til samfélagsins og landeigendur fái árlegar bætur fyrir þær skerðingar sem þeir verða fyrir. Ef að það eru almannahagsmunir landsmanna að styrkja flutningskerfi raforku hringinn í kringum landið og að uppbygging þess þurfi að ljúka sem fyrst þarf Landsnet að koma með lausnir sem íbúar og sveitarfélagið geti sætt sig við. Það er ekki ásættanlegt að sveitarfélagið og íbúar verði fyrir tjóni eins og verðfalli eigna og heilsufarstjóni. Ríkið verður að tryggja fyrir fram mögulega skaðabætur bæði gagnvart sveitarfélögunum og íbúum. Mikilvægt er að umhverfismat kerfisáætlunar skoði ólíkar leiðir til að ná fram samkomulagi við landeigendur og það kostnaðarmetið. Í ljósi ofangreinds þarf að **setja fram matsspurningu undir umhverfisþátt samfélags er varðar hver séu hagræn og heilsufarsleg áhrif uppbyggingar flutningskerfis raforku gagnvart ólíkum valkostum og nálgunum er varðar bætur sem ríkið ábyrgist til handa íbúum og sveitarfélögum.**

Sveitarfélagið gerir athugasemdir við að ekki sé lögð fram matsspurning undir umhverfisþættinum lífríki og varðar hvort að flutningskerfið fari yfir laxveiðiár. Borgarfjörðurinn er eitt af mikilvægustu laxveiðihéruðum landsins og því áhættusamt að Landsnet meti ekki hagræn og umhverfisleg áhrif Kerfisáætlunar á veiðiár. Flutningskerfi raforku Landsnets hefur veruleg neikvæð sjónræn og hljóðvistarleg áhrif. Náttúruupplifun veiðimanna rýrist og þar af leiðandi hefur það neikvæð áhrif á veiðitekjur landeiganda. Það er mikilvægt að flutningskerfi raforku skerði sem minnst upplifun veiðifólks og óskar Skorradalshreppur eftir því að sá umhverfisþáttur verði metinn sérstaklega og **lögð fram matsspurning þar sem spurt er hvort að flutningskerfi raforku hafi hagræn áhrif á veiðitekjur landeiganda og hver áhrif á upplifun veiðifólks sé.**

Sveitarfélagið vill enn fremur benda á að Landsnet ber að leggja fram í sinni kerfisáætlun stefnu um efnisnotkun við uppbyggingu háspennumastra að teknu tilliti til þess landslags sem flutningskerfi raforku fer um. Í því samhengi vill sveitarfélagið koma því á framfæri að ásynnd láglandis Íslands, fyrir utan kannski sandana á Suðurlandi, má skilgreina sem fremur hlýtt umhverfi þ.e. yfirleitt frekar grænt og grösugt. Hálendið myndi skilgreinast sem frekar kalt umhverfi, þ.e. hrjóstrugt, nakið og með minni gróðurþekju. Með þetta í huga að þá gefur það auga leið að þetta ætti að endurspeglast í byggingarefninu sem valið er í háspennumöstrin, þ.e. að notað sé timbur, þ.e. heitt efni, í háspennumöstur á láglandi en stál, þ.e. kalt efni, í háspennumöstur í hrjóstrugt fjalllendi.

Í kafla 5.5 um aðferð við mat á vægi áhrifa kemur fram að Landsnet muni halda áfram að móta þá aðferðafræði við framsetningu á vægismati áhrifa sem kynnt hefur verið í fyrri kerfisáætlunum. Það er mikilvægt í þessu sambandi, ef Landsnet vill ná fram árangri og samstöðu um lagnaleiðir, að samfélagið fái meira vægi í matinu, þ.e. að umhverfisþættir séu stigaðir þannig að þeir fái mishátt vægi gagnvart hvor öðrum. Þannig er árangurinn hámarkaður og umhverfisáhrifin lágmarkuð gagnvart íbúum þessa lands. Það er vel þekkt í aðferðafræði umhverfismats að umhverfisþættir fái mismunandi vægi út frá mikilvægi. Það tryggir að markmið og stefna stjórnvalda nái fram að ganga eins og að hlífa góðu ræktunarlandi, friðlýstum svæðum, votlendissvæðum, hagræn og efnahagslegur ábati og það sem þetta ætti að snúast fyrst og fremst um, er að taka tillit til íbúa. Heilsa og öryggi íbúa ætti að vera metið ofar öllu.

Í langtímaáætlun um þróun flutningskerfis raforku sem unnin var fyrir Kerfisáætlun Landsnets 2023-2032 kemur fram eftirfarandi: „*Nokkrar 220 kV línur í meginflutningskerfinu eru hannaðar og byggðar (ýmist að öllu leyti eða að hluta) með tvöföldum leiðara og má þar nefna Sultartangalínur 2 og 3, Fljótsdalslínur 3 og 4 og Búrfellslínu 3A. Þær eru gjarnan kallaðar tvíleiðaralínur, þ.e. í hverjum fasa eru tveir leiðarar sem eykur flutningsgetu allt að tvöfalt. Tveir leiðarar hafa einnig minna viðnám en einn og minnka þar af leiðandi flutningstöp umtalsvert. Þær línur sem eru tvíleiðara í flutningskerfinu eru allar byggðar fyrir 400 kV spennustig en eru reknar á 220 kV. Þær eru því mun hærri og breiðari en*

220 kV lína þyrfti að vera með tvöföldum leiðara. Með tiltölulega litilli útlitsbreytingu 220 kV línu er mögulegt að auka flutningsgetu röramastra línu (eins og hafa verið byggðar í KR3, KR4 og HS3) í tvíleiðara línu. Stálburðarvirki þeirra þyrfti að vera sterkara þar sem leiðarar línunnar eru tvöfalt þyngri.“ Skorradalshreppur gerir kröfur um að umhverfisáhrif Kerfisáætlunar séu metin út frá **mögulegri** flutningsgetu og spennu hverjar línu fyrir sig óháð því á hvaða spennu á að byrja að reka umrædda línu. Í upphafi skal endinn skoða, segir máltækið. Vinnubrögð Landsnets eru ekki boðleg hvað þetta varðar. Umhverfismat Kerfisáætlunar er ekkert annað en skrumskæling ef umhverfisáhrif séu ekki metin út frá þeirri flutningsgetu og spennu sem mögulegt er að fá út úr framkvæmdina þrátt fyrir að hún verði ekki nýtt þannig í byrjun. Hærri spenna hefur víðtæk áhrif á samfélagið og íbúa sem búa nærri flutningskerfi Landsnets og því er það sanngjörn krafa að þetta sé metið í umhverfismati kerfisáætlunar 2025-2034.

Í 6. kafla kemur fram að hluti af matsvinnu vegna kerfisáætlunar er að skýra frá tengslum áætlunarinnar við aðrar áætlanir. Þar er enn fremur vísað í töflu 6.1. sem á að greina frá því til hvaða áætlana verður litið til og hvaða atriði kunni að snerta kerfisáætlun. Í því sambandi vill sveitarfélagið **benda á stefnu stjórnvalda um uppbyggingu flutningskerfis raforku** skv. þingsályktun nr. 26/148, samþykkt á Alþingi 11. júní 2018, þar sem segir að nýta skuli núverandi línustæði við lausnir á aukinni flutningsþörf ef aðstæður leyfa, með endurbyggingu og/eða spennuhækkun, fjölgun eða stækkun leiðara á línunum eða öðrum þekktum aðferðum. Óskað er eftir að horft verði til ofangreindrar stefnu stjórnvalda við vinnslu umhverfismats kerfisáætlunar Landsnets 2025-2034. Sveitarfélagið hefur fulla ástæðu til að minna á ofangreinda stefnu vegna áætlunar Landsnets um uppbyggingu Holtavörðuheidalínu 1 meðfram núverandi byggðalínu, en samkvæmt stefnu Landsnets stendur ekki til að taka niður byggðalínuna sem er í hróplegu ósamræmi við stefnu stjórnvalda. Bent er enn fremur á að Kerfisáætlanir Landsnets eru ekki réttthærrí stefnu stjórnvalda. Í umhverfismatsskýrslu Holtavörðuheidalínu 1 kemur ágætlega fram að ekki sé möguleiki á að nýta núverandi byggðalínu við lausn á aukinni flutningsþörf með spennuhækkun, fjölgun eða stækkun leiðara. Því skal bent á að ef Landsnet hefur áhuga á því að framfylgja stefnu stjórnvalda að þá ætti Holtavörðuheidalína 1 að vera endurbygging núverandi byggðalínu, þ.e. að núverandi byggðalína yrði tekin niður við spennusetningu Holtavörðuheidalínu 1.

Eins og ofan greinir að þá er hluti matsvinnu vegna kerfisáætlunar að skýra frá tengslum áætlunarinnar við aðrar áætlanir. Í kafla 6 vantar tilfinnanlega **að horft sé til áætlana sveitarfélaga** um uppbyggingu flutningskerfis raforku. Má í því samhengi benda á stefnu Skorradalshrepps þar sem mörkuð er stefna um að unnið verði að því að Sultartangalína 1 (SU1) verði aflögð, lögð samhliða Sultartangalínu 3 (SU3) eða lögð í jörð, ef kemur til endurnýjunar línunnar. Sama gildir um þær háspennulínur sem fyrirhugaðar eru innan marka sveitarfélagsins. Það er mat sveitarfélagsins að háspennulínur dragi úr náttúruupplifun fólks og gildi svæða vegna neikvæðra sjónræna áhrifa. Í umhverfismatsskýrslu Kerfisáætlunar 2023-2032 kemur fram að almennt er stefnt að því að framkvæmd fylgi mannvirkjabelti eins og kostur er. Það er ekki ásættanlegt að setja það fram sem stefnu en gera ekkert með hana. Fjalla þarf um alla þá möguleika sem eru í stöðunni um að fylgja mannvirkjabeltum eins og kostur er á landsvísi í umhverfismatsskýrslu.

Hvanneyri 4. apríl 2025

Virðingarfyllst,

Sigurbjörg Ósk Askólsdóttir,

skipulagsfulltrúi